

**Міністерство освіти і науки України
Хмельницький національний університет**

**Рекомендації
по організації пожежної безпеки
в університеті**

м. Хмельницький – 2020

Організація пожежної безпеки в університеті

1. Загальні принципи забезпечення пожежної безпеки в університеті

1.1. Опанування вогню було необхідним чинником розвитку цивілізації. Уміння користуватися вогнем дало людині можливість захистити себе від холоду і темряви, а в подальшому – вміло використовувати силу вогню і для своїх потреб, і для розвитку суспільства. Однак вогонь, що вийшов з-під контролю, здатний призвести до знищення матеріальних цінностей, руйнування будівель, створення загрози життю та здоров'ю людей.

1.2. Забезпечення ефективного протипожежного захисту навчальних закладів, безпеки учасників навчально-виховного процесу під час пожеж нині є актуальним завданням не тільки з економічної точки зору, але і з погляду соціальних та екологічних проблем.

1.3. Із цієї причини пожежна безпека в закладі вищої освіти – це надзвичайно важлива справа, яка вимагає до себе великої уваги.

1.4. Основними напрямками забезпечення системи пожежної безпеки в навчальних закладах має бути усунення умов виникнення пожежі, а в разі її виникнення – мінімізація наслідків.

1.5. Система пожежної безпеки навчальних закладів – це комплекс організаційних заходів і технічних засобів, спрямованих на усунення можливості виникнення і розвитку пожежі та впливу на людей її небезпечних чинників, а також забезпечення захисту матеріальних цінностей.

Література:

- ❖ «Правила пожежної безпеки в Україні», затверджені наказом МВС від 30.12.2014 р. № 1417.
- ❖ «Правила пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України», затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 15.08.2016 р. № 974.
- ❖ «Правила експлуатації та типових норм належності вогнегасників», затверджені наказом Міністерства освіти та науки України від 15.01.2018 р. № 25.
- ❖ Постанова КМУ від 26.06.2013 р. № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях».
- ❖ Постанова КМУ від 17.07.2013 р. № 564 «Про затвердження Порядку функціонування добровільної пожежної охорони».

2. Призначення осіб, відповідальних за протипожежний стан

2.1. Відповідно до «Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України», затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 15.08.2016 р. № 974, керівник закладу зобов'язаний призначати відповідальних осіб за протипожежний стан усіх структурних підрозділів (наказ № 220 від 11.12.2019 р. «Про посилення протипожежного та техногенного захисту об'єктів університету»).

2.2. Перед початком культурно-масових заходів керівник навчального закладу призначає осіб, відповідальних за пожежну безпеку під час таких заходів.

3. Створення добровільної пожежної дружини

3.1. Постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2013 р. № 564 затверджено «Порядок функціонування добровільної пожежної охорони». Для забезпечення функціонування ДПО утворюються добровільні пожежні дружини (ДПД) другої категорії, що забезпечуються первинними засобами для гасіння пожеж: за рішенням керівника закладу – з числа його працівників (наказ № 225 від 13.12.2019 р. «Про організацію добровільної пожежної дружини в університеті»). Порядок забезпечення діяльності добровільної пожежної дружини, права та обов'язки осіб, які є їхніми членами,

визначаються положенням про добровільну пожежну дружину, що затверджується керівником навчального закладу, за погодженням із територіальним органом ДСНС.

3.2. Відповідно до п.7 Постанови № 564 **добровільна пожежна дружина**:

- проводить заходи щодо запобігання виникненню пожеж;
- здійснює гасіння пожеж, проводить евакуацію людей та матеріальних цінностей, реалізує заходи для мінімізації або ліквідації наслідків пожеж разом із підрозділами державної, відомчої та місцевої пожежної охорони;
- проводить заходи для постійного підтримання своєї готовності;
- інформує територіальний орган ДСНС про факти виникнення пожеж і порушення вимог щодо пожежної безпеки;
- проводить серед працівників університету роботу з дотримання правил пожежної безпеки, підбір осіб, які бажають стати членами добровільно-пожежної дружини;
- вносить пропозиції щодо забезпечення пожежної безпеки;
- бере участь у проведенні перевірок протипожежного стану разом з територіальними органами ДСНС.

4. Забезпечення первинними засобами пожежогасіння та протипожежним інвентарем

4.1. Керівник навчального закладу зобов'язаний забезпечити навчальний заклад первинними засобами пожежогасіння відповідно до норм, а також пожежним обладнанням і установками автоматичного виявлення пожеж.

4.2. Вибір типу та визначення необхідної кількості вогнегасників здійснюється згідно з чинним НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні», НАПБ Б.01.008-2018 «Правила експлуатації та типові норми належності вогнегасників» та галузевими правилами пожежної безпеки.

4.3. Правилами пожежної безпеки визначено, що усі будівлі та приміщення закладів мають бути забезпечені **первинними засобами пожежогасіння**, зокрема такими як:

- вогнегасники ручні;
- пожежний інвентар (пожежні щити, шафи, стенди, пожежні відра, діжки з водою, ящики із сухим піском, брезентові простирадла (кошма);
- пожежне знаряддя (пожежні гаки (багри), ломы, сокири, лопати).

За типом вогнегасильної суміші всі вогнегасники поділяються на:

❖ **переносні порошкові (ВП)**, залежно від марки вогнегасильного порошку, що використовується, призначені для гасіння пожеж класу А (тверді горючі речовини), В (рідкі горючі речовини), С (газоподібні речовини) та електроустановок під напругою до 1000 В.

При використанні вогнегасильного порошку ПХК та спеціального обладнання вогнегасники переносні порошкові використовуються для гасіння пожеж класу Д (метали і металоорганічні речовини). **Заборонено перевертати порошковий вогнегасник і працювати в такому положенні (вийде газ, а порошок залишиться в корпусі).**

❖ **вуглекислотні (ВВК)** призначені для гасіння різних речовин, горіння яких не можливе без доступу кисню, а також електроустановок під напругою до 1000 В.

При використанні ВВК необхідно враховувати наступні фактори:

- можливість накопичення зарядів статичної електрики на дифузорі вогнегасника;
- зниження ефективності вогнегасника при від'ємній температурі навколишнього середовища;
- небезпека токсичного впливу парів вуглекислоти на організм людини;
- небезпека зниження вмісту кисню в повітрі приміщення внаслідок використання вуглекислотних вогнегасників (особливо пересувних);

- небезпека обмороження в результаті різкого зниження температури вузлів вогнегасника.

❖ **аерозольні.**

4.4. Пожежні шафи для розміщення кранів слід пломбувати, і вони повинні мати отвори для провітрювання. На дверцятах пожежних шаф зовні після літерного індексу «ПК» слід указати порядковий номер пожежного кран-комплекту та номер телефону для виклику пожежної охорони. Улаштовуючи шафи, слід враховувати можливість розміщення в них двох вогнегасників.

Пожежні крани мають бути укомплектовані пожежними рукавами та стволами однакового з ними діаметра, а також важелем для полегшення відкривання вентилів, утримуватися справними й доступними для використання. Не рідше ніж один раз на шість місяців вони мають перевірятися на працездатність організацією, що має ліцензію на право виконання цих робіт та яка здійснює їх технічне обслуговування.

Пожежні рукави слід утримувати сухими, складеними в «гармошку» або подвійну скатку, приєднаними до крана та ствола. Використання пожежних рукавів для господарських та інших потреб, не пов'язаних з пожежогасінням, **забороняється**. Пожежні кран-комплекти повинні постійно бути справними і доступними для використання.

5. Організація проведення інструктажів з питань пожежної безпеки

5.1. Пунктом 9.1. Правил пожежної безпеки визначено, що усі працівники під час прийняття на роботу і за місцем праці повинні проходити інструктажі з питань пожежної безпеки (далі – протипожежні інструктажі).

5.2. Пунктом 11 постанови КМУ від 26.06.2013 № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» (далі – Порядок № 444) визначено, що в разі прийняття на роботу особа за місцем роботи проходить **інструктаж з питань пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях**.

Осіб, які не пройшли навчання, протипожежного інструктажу і перевірки знань із питань пожежної безпеки, до роботи не допускають.

5.3.3 Метою ефективного проведення інструктажів у навчальному закладі розроблюють програми інструктажів з пожежної безпеки, визначають терміни, місце і порядок їх проведення, а також посадових осіб, на яких покладається проведення інструктажів.

За призначенням та часом проведення **протипожежні інструктажі** поділяються на:

- вступний;
- первинний;
- повторний;
- позаплановий;
- цільовий.

5.3.1. **Вступний протипожежний інструктаж** проводиться з:

- усіма щойно прийнятими на роботу особами;
- особами, які прибули в установу, заклад чи організацію у відрядження, на виробничу практику (навчання) і мають брати безпосередню участь у виробничому процесі;
- студентами в навчальних закладах перед початком навчання в лабораторіях, майстернях тощо.

Вступний протипожежний інструктаж проводиться на підставі чинних у навчальному закладі правил, інструкцій та інших нормативних актів з питань пожежної безпеки в спеціально обладнаному для цього приміщенні **фахівцем**, на якого наказом покладені ці обов'язки.

Програма для проведення вступного протипожежного інструктажу затверджується керівником навчального закладу.

5.3.2. Первинний протипожежний інструктаж проводиться безпосередньо **на робочому місці до початку виробничої діяльності** працівника. Його повинні проходити:

- усі прийняті на роботу (постійну чи тимчасову);
- працівники, які переведені на роботу з інших підрозділів, виробничих дільниць;
- особи, які прибули в установу, заклад, організацію освіти у відрядження, на навчання;
- будівельники сторонніх організацій, які виконують на діючому об'єкті освіти будівельно-монтажні, ремонтні та інші роботи;
- студенти під час виробничої практики (навчання), а також перед проведенням з ними практичних занять у навчальних майстернях, лабораторіях тощо.

Програма для проведення первинного протипожежного інструктажу розробляється з урахуванням відповідних інструкцій з пожежної безпеки для працівників, інших нормативних актів про пожежну безпеку та затверджується керівником навчального закладу. Інструктаж проводиться індивідуально або з групою осіб.

5.3.3. Повторний протипожежний інструктаж проводиться на робочому місці з усіма працівниками **не менше ніж два рази на рік** за переліком питань, з якими необхідно ознайомити працівників під час проведення вступного та первинного протипожежного інструктажів.

5.3.4. Позаплановий інструктаж проводиться **на робочому місці** або в спеціально відведеному приміщенні:

- у разі введення в дію нових або доопрацьованих нормативних документів з питань пожежної безпеки (норм, правил, інструкцій, положень тощо);
- у разі зміни технологічного процесу, застосування нового або заміни чи модернізації наявного пожежонебезпечного устаткування;
- на вимогу державних інспекторів із пожежного нагляду, якщо виявлене незадовільне знання працівниками правил пожежної безпеки на робочому місці, невміння діяти в разі пожежі та користуватися первинними засобами пожежогасіння.

Інструктаж проводиться індивідуально або з групою працівників споріднених спеціальностей (видів робіт).

5.3.5. Цільовий протипожежний інструктаж проводиться з працівниками:

- перед виконанням ними разових (тимчасових) пожежонебезпечних робіт (зварювальних, розігрівальних тощо);
- під час ліквідації стихійного лиха, аварії;
- у разі організації масових заходів з учнями та дітьми дошкільного віку.

5.4. Проведення протипожежних інструктажів може здійснюватися разом із проведенням відповідних інструктажів з охорони праці.

Про проведення всіх видів протипожежних інструктажів, крім цільового, у спеціальних журналах робиться запис із підписом осіб, з якими проводився інструктаж, і тих, хто його проводив (додаток 1).

Запис про проведення цільового протипожежного інструктажу робиться в документі, що дозволяє виконання робіт (наряд-допуск, дозвіл).

6. Організація навчання з питань пожежної безпеки

Відповідно до пунктів Правил пожежної безпеки, **навчанням** з пожежної безпеки підлягають:

- керівні, педагогічні працівники і спеціалісти один раз на три роки.

Відповідно до Правил пожежної безпеки, спеціальному навчанням (пожежно-технічному мінімуму) з пожежної безпеки підлягають:

- особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, попередньо, на початку самостійного виконання роботи, а потім постійно, один раз на рік, – перевірку знань.

Допуск до роботи осіб, які не пройшли спеціального навчання, інструктажу і перевірки знань, не дозволяється.

Порядок проходження працівниками спеціального навчання, інструктажів та перевірки знань визначається керівником установи, закладу, організації (наказом або відповідним положенням, що розробляється на об'єкті і затверджується керівником).

7. Розроблення інструкцій з пожежної безпеки

Відповідно до Правил пожежної безпеки, у навчальному закладі має бути розроблена фахівцем з ПБ загальнооб'єктова інструкція, а в кожному структурному підрозділі закладу – окремі інструкції щодо заходів пожежної безпеки, розроблені керівниками структурних підрозділів, які погоджують з особою, відповідальною за пожежну безпеку в навчальному закладі. Затверджує інструкції керівник навчального закладу, після чого її розміщують на видному місці.

8. Порядок евакуації

У кожному навчальному закладі керівник встановлює відповідний протипожежний режим і порядок оповіщення людей про пожежу, з якими ознайомлюють усіх працівників.

Відповідно до пункту 3.5 Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом МВС України від 30.12.2014 р. № 1417 (далі – Правила № 1417), на випадок пожежі на об'єктах із постійним або тимчасовим перебуванням на них 100 і більше осіб або таких, що мають хоча б одне окреме приміщення з одночасним перебуванням 50 і більше осіб (далі – об'єкти з масовим перебуванням людей), у будинках та спорудах (крім житлових будинків), котрі мають два поверхи і більше, в разі одночасного перебування на поверсі більше ніж 25 осіб, а для одноповерхових – більше ніж 50 осіб, мають бути розроблені і вивішені на видних місцях плани (схеми) евакуації людей на випадок пожежі.

На об'єктах із масовим перебуванням людей, які є навчальними закладами, повинна бути розроблена та затверджена керівником інструкція, що визначає дії персоналу щодо забезпечення безпечної та швидкої евакуації людей.

План евакуації встановлює порядок оповіщення людей, обов'язки та дії працівників навчального закладу в разі виникнення пожежі.

9. Контроль за виконанням правил пожежної безпеки

Правилами пожежної безпеки визначено, що керівник зобов'язаний контролювати дотримання встановленого протипожежного режиму всіма учасниками навчально-виховного процесу, вживати заходів щодо запобігання пожежній небезпеці і усувати недоліки, що спричиняють її.

Правилами пожежної безпеки визначено, що усі працівники навчального закладу зобов'язані **знати і виконувати** правила пожежної безпеки, а в разі пожежі – вживати всіх залежних від них заходів для евакуації людей і гасіння пожежі.

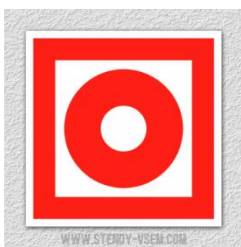
Відповідальність за пожежну безпеку навчального закладу несе його керівник і уповноважені ним особи, які, залежно від характеру порушень і наслідків, несуть адміністративну, кримінальну чи іншу відповідальність згідно з чинним законодавством.

На час проведення культурно-масових заходів необхідно забезпечити чергування працівників навчального закладу, які мають бути проінструктовані про заходи пожежної безпеки і порядок евакуації в разі виникнення пожежі і зобов'язані забезпечити дотримання вимог пожежної безпеки під час проведення культурно-масового заходу.

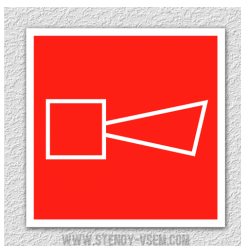
Відповідальні особи, які призначені на час проведення культурно-масових заходів, повинні ретельно перевірити всі приміщення, евакуаційні шляхи і виходи на їх відповідність вимогам пожежної безпеки, а також переконалися в наявності та справному стані засобів пожежогасіння, зв'язку і пожежної автоматики.

10. Знаки пожежної безпеки

- знаки для позначення засобів пожежної сигналізації та кнопок ручного оповіщувача

Кнопка увімкнення засобів та систем пожежної автоматики

Звуковий оповіщувач пожежної сирени

Телефон для використання під час пожежі

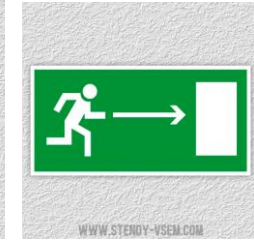
- знаки пожежної безпеки

Евакуаційний (запасний) вихід

Двері евакуаційного виходу

Напрямок до евакуаційного виходу (також по сходах угору)

Напрямок до

• знаки для позначення пожежонебезпечних речовин, зон, а також місць для паління

Заборона паління

Заборона користуватися відкритим вогнем

Місце для паління

Вогнебезпечно! Легкозаймісті речовини

Додаток № 1

Журнал
реєстрації інструктажів із питань пожежної безпеки

№ з/п	Дата	Вид інструктажу (вступний, первинний, повторний, позаплановий), назва та номер інструкції, з якої отримано інструктаж	Прізвище, ім'я та по батькові особи, яку інструктують	Професія (посада) особи, яку інструктують (для вступного інструктажу найменування підрозділу, куди направляється особа)	Прізвище ініціали, посада особи, яка інструктує	Підписи		Примітки
						особи, яку інструктують	особи яка інструктує	
1	25.01.2016	Вступний	Іванов Іван Петрович	Учитель фізики, кабінет фізики	Коваль В. І., заступник директора з НВП	Іванов	Коваль	
2	25.01.2016	Первинний	Іванов Іван Петрович	Учитель фізики	Хомич С. І., завідувач кабінетом	Іванов	Хомич	

Розробив:
Провідний інженер Здровецький М. Ф.